

Символите и сигналите

Чрез събитията и обстоятелствата в нашия живот Господ ни открива Своята воля и промисъл. Предметите и явленията в материалния свят имат и своето духовно значение за нас. Светител Николай (Велимирович) в тази книга обяснява значението им като символи, откриващи Божия промисъл, и сигнали – Божествени предупреждения или указания за хората, имащи за цел нашето изправление и спасение.



Свети Николај Жички. Символи и сигнали

© Превод от сръбски: Маргарита Хаджипейкова

© Издателство „Православна класика“, 2014

Тел. за поръчки: 0887839319; 0889191115

Св. Николай (Велимирович)

**СИМВОЛИТЕ
И
СИГНАЛИТЕ**



Православна класика, 2014



ВМЕСТО УВОД.

ПИСМО ДО СТУДЕНТИТЕ ПО БОГОСЛОВИЕ ОТНОСНО ХРИСТИЯНСКАТА ФИЛОСОФИЯ

Много пъти сте задавали въпроса, има ли християнството своя собствена философия или няма? По история на философия са ви учили, че християнски философи са: Декарт, Кант, Лайбниц, Бъркли, Джеймс, Соловьев и др.

Чули сте как римската схоластика е определила Аристотел за свой официален философ, въпреки изказването на западния преподавател Тертулиян, че „философите са патриарси на ересите“. Но вие сте се смутили от голямото недоразумение на тези философи по съществени въпроси. Как тогава те могат да се наричат християнски философи, след като нямат единно учение за Бога, за душата и за природата? Апостол Павел ни е завещал: *„Моля ви, братя, в името на Господа нашего Иисуса Христа, да говорите всички едно и също, и да няма помежду ви разцепления, а да бъдете съединени в един дух и в една мисъл“* (1 Кор. 1:10). Вие знаете, че християнското откровение няма нито една грешка, че Христос не греша ни на йота. Тогава как е възможно философията, която произтича от християнската вяра, да има множество самостоятелни съждения, освен това и противоположни, а да не бъде единна и единствена?!

На вашия въпрос бих отговорил така, че Християнството има свое особено схващане за живота и за света, което е органично и систематично различно от всички останали философии на човечеството. И само това. Обаче аз ви обещах един ден да ви изложа доста по-обширно това християнско схващане. Като предлагам сега на вашето внимание тази книжчица, аз изпълнявам своето обещание. Дали съм се справил, нека Църквата да съди. Това не е моя лична философия,

Боже опази! Единствено съм изложил тук понятията, към които се е придържала Православната Църква от векове. Мога да ви кажа кое тук само е мое: това, че целият мой жизнен опит ме кара да се съглася с това, което са казали и написали светилата на нашата Църква. Всичко това, което през целия си живот съм разбрал и усвоил, аз ви предавам на страниците на тази книга.

Английският историк Гибон, като изследвал епохата на римските кесари, казал, че по онова време народът считал религията за вярна, философите – за лъжлива, а управниците – за полезна. И днес в покръстена християнска Европа могат да се чуят подобни изявления. Често се повтарят изрази като: „Религията е философията на простия народ!“ Обаче, коя религия? Онзи английски историк е имал предвид езическата, идолопоклонническата религия. Но ако тя се нарича религия, тогава би било безумие и Християнството да се нарече религия! Какво общо може да има между Христа и Велиара? Християнството в никакъв случай не може да се нарича религия наред с останалите религии на човечеството, защото Християнството е Небесното Откровение на истината, Благата Вест към човешкия род, която изхожда не от човек или от ангел, а от Самия Господ Бог и Творец. Христос рекъл: „*Ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни*“ (Иоан. 8:32). От какво ще ни освободи? Ами тъкмо от всякаквите други религии, от човешките философии, от мненията на самозванците за познаване на света, от тиранията на всички заблуди, които се противят на истината, както и да биха се наричали и комуто и да биха служили. В този смисъл говори и великият апостол: „*Гледайте, братя, да ви не увлече някой с философия и с празна измама според човешкото предание, според стихшите световни, а не според Христа*“ (Кол. 2:8). Защото истината е една, а хорските мнения са много. Истината си е винаги истина, т. е. тя е една и съща, тя винаги е равна на себе си. Христовата истина няма паралели с никаква система,

зародила се в главата на отделната личност. Казвам това, само за да отбележа и само заради това, за да потвърдя вашето убеждение, че Християнството не е една от религиите и не е една от философиите, а е напълно специфичен, оригинален и съвършен организъм на живата Божествена истина, организъм, който е спасителен и озарява със светлината си. Казвам това и за да знаете с какво убеждение пиша това, което ви посвещавам, на вас, бъдещите пастири и знаменосци на Христовата Църква.

Нарекох книгката „Символите и сигналите“, защото тези класически думи включват в себе си всичките понятия, които възплътяват в себе си образите и знаменията и изразяват причините и следствията.

Това мое произведение не е всеобхватно, нито е последно. То е само един указател – според мен, надежден, който ще ви бъде от полза, когато сами започнете да четете и размишлявате за чудесата на Божия свят. Зае с делата в епархията, едва намерих време да напиша дори и това, но се надявам, че вие ще разберете и приемете написаните от мен слова и за в бъдеще ще се потрудите да представите по-обширно тази тема за слава Божия и в полза на православния народ.

ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА И НЕЙНИТЕ СИМВОЛИ

1. **К**огато детето започне за учи азбуката, за него буквите представляват в известен смисъл нещо като идоли. За него буквите са материална реалност. Като ги разчита, детето обръща цялото си внимание на буквите, като си мисли само за тях. Така, буква след буква, ще прочете една дума, но ако го попиташ какво е прочело, то няма да знае. И дори ще се учуди, без да разбира какво го питат. Детето не се досеща за смисъла на прочетената дума. Очертанието, големината и цвета на написаните букви – само външното се

е запечатало в неговата душа и това е всичко, което то в дадения момент знае за буквите. Те за него са материални, точно както идолите за езичниците. Затова и първокласникът, и идолопоклонникът гледат на своите идоли със страх и почитание.

2. Много напълно пораснали хора наподобяват първокласници, въпреки че те се наричат философи и учени. С голям вложен труд и с пот на чело първокласниците едва успяват да разчетат думите в книгата на природата, но смисълът и значението на азбуката на природата са непостижими за тях. А грамотният човек чете думите, дори без да се замисля над тях и мигновено схваща тяхното значение. Учителят трябва да положи куп усилия, за да научи ученика да „чете по смисъл“. Това, което е вярно от гледна точка на четенето на книги, е вярно и по отношение на четенето на „книгата на природата“. Да се преклониш пред природата е едно и също с това да се преклониш пред буквите. Обожателите на природата са пораснали, но недорасли възрастни деца. Като ги попитате какво означават предметите и събитията и те ще ви погледнат с такова учудване, точно като първокласника, когато го попитали за значението на току-що прочетеното.

3. Затова може да се заключи: неграмотните хора се поклонят на идола, а грамотните – само пред духа. За първите природните явления са материални и тяхната реалност се изразява във форми, размери, цветове, в различни предназначения и отношения. За вторите предметите и природните явления са символи, а духовната реалност е смисъл, живот и оправдание за съществуването на тези символи.

4. По този въпрос св. Симеон Нови Богослов се е изразил прекрасно в Слово 65: „Този, който е просветен с Духа Светаго, всеобновяващия, получава нови очи и нови уши. Той повече не гледа като прост човек, т. е. като човек с чувствени възприятия, но някак се възнася над човека и вижда чувствените, плътски творения духовно, вижда ги като символи на

невидимите творения“. Такъв е духовно грамотният човек. Той чете книгата на природата не като начинаещия в обучението си по грамотност първокласник, а следва смисъла, вниква в него и разяснява смисъла.

5. Св. Максим Изповедник в своето съчинение „Тайноводство“ (Глава 2) се е изразил аналогично, казвайки: „Целият духовен свят е представен тайнствено със символични картини в чувствения свят за тези, които имат очи, за да видят. Целият чувствен свят се крие в света на мислещите“. Имащите очи нека да видят. Това означава, че грамотните могат да четат „по смисъла“, тоест този, който притежава духовно зрение, може да види с духовното си око духовното, а не само с телесните очи плътското.

6. Във връзка с това св. ап. Павел казва следното: „защото буквата убива, а духът животвори“ (2 Кор. 3:6). И още: „Сега виждаме смътно като през огледало, а тогава – лице с лице“ (1 Кор. 13:12). По-нататък той отново още по-изразително казва: „Като имаме пред очи не видимото, а невидимото; понеже видимото е временно, а невидимото – вечно“ (2 Кор. 4:18).

7. От това става ясно, че този, който чете книгата на природата без дух и смисъл, той чете за смъртта, вижда смърт и приема смъртта. И този, който възприема видимата природа като материална действителност, а не като загадъчно отражение в огледалото на духа, той не вижда повече от един първокласник, който не се е придвижил по-далече от четенето на буквите. И този, който гледа на това, което се вижда с очи, като на нещо вечно, както например някои философи, като се започне от древните елини и се свърши с техните тевтонско-латински единомишленици от най-новите времена, той действително е неграмотен идолопоклонник. На него всичките знания се свеждат до сричането и обожествяването на букви, които нямат смисъл. Духовната реалност принадлежи на вечността, а символите на тази реалност съществуват във времето.

8. И старозаветната скиния, която художникът Веселиил, изпълнен с Божия Дух, пресъздал по образа, показан от Господа на Моисей на Синай, служила на образа и на сянката на небесното (*Евр. 8:5*). Обаче скинията изчезнала с пришествието на Христа, така както изчезват от погледа буквите, когато се разбере смисълът. Когато се появила реалността, символът на същата реалност изчезва. Дошлият Господ е разширил символиката на духовния свят върху цялата вселена. Не само скинията, която служила, но и цялата вселена се представя като образ и сянка на небесните неща.

9. Може да се каже, че Христос с радост е приел символите на природата за обясняване на духовната реалност, която Той явил на света. Когато около Него се събирали тълпи от народ, Той им говорил с притчи. Славянската дума „притча“ (или гръцката „парабола“) означава някакво драматично действие или обикновено събитие, или отношение на нещата към човека, но така, че да има наистина и някакъв очевиден смисъл във вещественния свят, въпреки че истинският и главен смисъл на дадения разказ се намира само в областта на духовната реалност, в духовното царство. Господ казал: „*Затова им говоря с притчи, понеже те гледат, а не виждат, и слушат, а не чуват, нито разбират*“ (*Мат. 13:13*), „*защото сърцето на тия човеци е закоравяло*“ (*Мат. 13:15*). Закоравялото сърце означава, че духовният поглед на сърцето е затворен, или че сърцето е духовно сляпо. Само че точно духовното зрение на сърцето обхваща всичко, което учените неясно наричат подсъзнание, интуиция и т. н.

10. Господ рекъл на най-близките Си ученици: „*Вам е дадено да узнаете тайните на царството Божие, а на ония, външните, всичко бива в притчи*“ (*Марк. 4:11*). От кого им било дадено това? От Него самия. Именно Той снел от техните сърца тъмните пластове, тяхното духовно зрение се изяснило и те можели да погледнат в лицето духовните реалности директно, без притчи и символи, както Адам преди грехо-

падението. Защото безгрешният Адам в Рая бил напълно грамотен и изкусен в постигането на смисъла и значението на всички сътворени от Господа същества и предмети. Именно поради тази причина Адам можел да дава на всяка твар име, съответстващо на нейната духовна същност или смисъл, какъвто тази твар символично представлявала. Не Творецът дал имена на животните, а ги довел при Адам, за да види как той ще ги нарече. И Адам безпогрешно назовал „имена на всички добитъци и небесни птици и на всички полски зверове“ (Бит. 2:20).



Адам дава имена на животните

11. На мислителите материалисти, на хората със закоравели сърца им се струва, че да се дават имена на животните е незначително занимание. Разбира се, то не е чак толкова важно дело, ако се предположи, че Адам давал имена на животните също така безсмислено, както материалистите днес дават прозвища на своите коне и кучета – по-скоро, лишавайки ги от име, отколкото давайки им такова. Обаче Адам въобще не давал имена случайно и безсмислено, а с дълбоко и точно виждане на духовната реалност, което разглежданото животно представлявало. Този труд, прекалено тежък за един грешник, Адам извършил бързо и леко. Той с лекота прочитал всичките символи на действителността, тъй като нему било дадено да познае реалността и без символи и да я вижда с кристално чисто сърце в Твореца и чрез Твореца. Тази способност да виждат и проникват в същността, Спасителят обновил в Своите близки ученици, но го сторил не мигновено и изведнъж, а бавно и постепенно чрез дълго вразумление, очистване и накрая с просвещение със Светия Дух.